

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Martini Chemnitii, Doctoris Theologi celeberrimi, Harmonia Quatuor Evangelistarum

Quam ab Eodem feliciter inchoatam ... D. Polycarpus Lyserus, et D.
Johannes Gerhardus, ... Is quidem continuavit, Hic perfecit ; Opus
Eruditionis Stupendæ, Orthodoxorum consensu approbatum, idemque tot
Eruditorum desideriis adhuc expetitur

**Chemnitz, Martin
Leyser, Polycarp
Gerhard, Johann**

Hamburgi, MDCCIII

VD18 90617681

Caput IX. Continens Historiam, Circumcisionis Domini, Lucae. 2.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18203

cum à Casarè Romano talis descriptio, sicut dictum est, imposta esset. Nec dubium est, illos, qui erant præcipui de domo & familia Davidis, diligenter inquisivisse ex pastoribus, de singulis circumstantiis. Audi verò quid consecutum sit. Omnes, inquit, qui audierunt, admirabantur de his, quæ pastores narrabant, hoc est, non poterunt omninò contemnerè illustrem illam apparitionem angelorum, quæ facta erat pastoribus, cum non esset verisimile, homines simplices hæc ita posse confingere. Sed quando considerabant, quòd non sacerdotibus, ut de Baptista factum fuerat: non illis, qui de domo Davidis in senatu Synedrii erant, facta esset illa per angelos revelatio: sed pastoribus, hominibus abjectissimis: & præterea videntes summam exinanitionem & paupertatem nati infantis, offensi sunt. Plerique igitur mirabantur tantum, non autem credebant infantem illum esse Christum Dominum: quia habebant rationes, quæ movebant, ut crederent, erant contrà, quæ offenderent. Nec tamen dubium est, apud aliquos illud verbum Domini efficax fuisse, juxta dictum Isa. 55. v.

11. Nam & credentibus tribuitur admiratio, Isa. 66. v. 5. Hoc igitur modo in civitate Davidis à domo & familia Davidis primùm exceptus fuit Christus.

(Pastores) verò cum viderent omnes mirari, paucos verò credere, ipsi de divina revelatione certi, (reversi sunt) ad Turrim Eder, ad officia vocationis suæ (glorificantes DEUM,) quod digni habiti fuissent talia audire, quodque rem ita se habere vidissent, sicut ex Angelis audierant. Illa enim verba (Sicut dictum fuerat ad ipsos) propriè ad verbum (viderant) referenda sunt.

Maria verò illa, quæ pastores narrabant, diligenter memoria mandabat, traditura postea illa Apostolis: & apud se, in corde suo instituebat collationem horum cum iis quæ ex Gabriele audierat: & hæc omnia cum Scripturæ oraculis conferebat, quàm pulcrè inter se convenirent, ut ita fides confirmaretur. Hoc enim significat *συμβάλλειν*. Et præclarum est exemplum, quid piis faciendum sit toto mundo dubitante seu admirante, vel etiam ridente ea, quæ divinitus patefacta sunt.

CAPUT IX.

CONTINENS HISTORIAM, CIRCUMCISIONIS DOMINI,

Lucæ 2.

HISTORIA CIRCUMCISIONIS CHRISTI,

Luc. 2.

21. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτώ, περιεμὲν τὸ παιδίον, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἸΗΣΟΥΣ, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, πρὶν ἢ συλλαβῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

21. Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus JESUS, quod vocatum est ab angelo, priusquam in utero conciperetur.

Periœcha Historiæ circumcissionis Domini & explicatio nominis Jesu.

Mentio octavæ diei, ἀπολύθια historiæ. Mostendit manifestius, quàm ut de ea disputandum sit. Et simplicitas descriptionis historiæ indicat, in externa circumcissione Christi nihil accidisse quod vel extraordinarium vel miraculosum fuerit, Et phrasîs Scripturæ est, (Postquam consummati, vel impleti sunt dies octo.) Non enim sensus est, quòd post exactos octo dies, nono fuerit circumcissus, sed cum exactis septem diebus octavus dies advenisset, sicut quinquaginta dies dicuntur, Act. 2. v. 1. impletis, cum quinquagesimus adesset. Sicut & Gen. 25. v. 24. & Lucæ 1. v. 57. dicitur, impleti sunt dies, ut pareret. Conjunctio καὶ videtur abundare, ideo à multis interpretibus omittitur: sed quia Græca exemplaria illam legunt, ita constructio ordinanda est. (Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer,) scilicet, circumcissus est (& vocatum est nomen.) Non enim sen-

sus est, octavo die cum circumcidendus esset puer, omiſsa circumcissione nomen ejus vocatum. Similis phrasîs mox sequitur etiam in historia purificationis. Octavo igitur die circumcidebantur etiam reliqui infantes, nec alia ratione circumcissio facta est in puero Jesu, quàm sicut describitur, Gen. 17. Usitatum etiam hoc in aliis fuit, quòd in circumcissione infantibus nomina imponebantur, sicut testatur historia de Johanne. Monachi igitur cum putarent, de hac tam vulgari historia nihil speciosè posse dici, finxerunt, præputium præcissum à corpore Domini post annos 800. & amplius, oblatum Carolo Magno ab angelo, qui ei peculiarem cultum decreverit. Sed nos omiſsis fabulis de re ipsa dicemus.

De historia hoc observandum est: quòd circumcissio usitato more legis, non facta fuit à parentibus solis: sed convenerunt & alii, & de ratione

tionē nominis imponendi deliberarunt, sicut ex historia circumcissionis Baptistæ colligitur. Octavo igitur die, cum hic infans circumcideretur, & adessent etiam alii, Maria & Joseph absque dubio quædam de revelatione per Angelum facta exposuerunt, cur nomen ejus vocandum esset JESUS, ut ita manifestatio mysterii incarnationis filii DEI, per 40. illos dies sensim clarius proponeretur. Illa verò quæstio, si explicetur, non parum habet utilitatis: Quare Christus voluerit circumcidi. Ratio enim circumcissionis per se & in genere hæc fuit: ut admoneretur circumcisi corruptionis originalis, scilicet, quicquid ex carne nascitur, ipsa origine generationis vitiatum esse, quia in peccatis concipiatur & nascatur. Venturum autem semen benedictum, cujus fide à labe originali mundemur; & circumcissionem esse signaculum justitiæ illius fidei, Rom. 4. vers. 11. Sicut ipsi etiam Rabini vetustam circumcissionis benedictionem hanc recitant. Deus vivus pars nostra & protector noster, præcepit erui animam nostram ab inferis propter fœdus suum, quod posuit in carne nostra. Puer autem JESUS, de Spiritu sancto sine ulla labe originali conceptus, non indigebat alio, per quem liberaretur. Est enim ipse Salvator. Queritur ergo, quare signum circumcissionis acceperit. Neque enim suo exemplo docere voluit, sacra illa signa sine vero usu leviter, & quasi per ludum tractanda esse. Commemorantur autem multæ causæ: nos præcipuas annotabimus, quarum consideratio utilem doctrinam ostendet.

PRIMA est, ut statim post nativitatem re ipsa comprobaret, se non in phantasmate apparuisse: sicut quando Angeli humana specie apparent. Carnem igitur præputii secundum legem, ut verus homo, præcidi passus est.

SECUNDA: Quia circumcisio erat externa nota qua semen Abrahæ ab omnibus aliis gentibus discernebatur: ut constaret, ex quo populo expectandus esset Messias. Christus igitur, ut ostenderet, se esse verum semen Abrahæ, suscipit notam illam circumcissionis, quam ut institutionem DEI, suo tempore beatam & utilem, suo exemplo comprobavit.

TERTIA: præcipua causa, quare Christus voluerit circumcidi, colligitur ex quinto capit. ad Galatas vers. 3. & Rom. 2. vers. 25. ubi Paulus dicit: Circumcissionem quando non usurpatur ut signaculum gratiæ justitiæ fidei, esse obligationem totius legis servandæ. Christus verò ratione suæ personæ, non fuit sub lege. Nam secundum divinam naturam est Dominus legis: secundum humanam verò naturam conceptus est de Spiritu sancto sine peccato: pro nobis ergo, quorum culpam & reatum in se receperat, ipsa circumcissione sub lege factus est, ut eos qui sub lege erant redimeret, Galat. 4. vers. 5. Fuit igitur circumcisio Christi solennis obligatio coram Deo, se velle pro toto genere humano onus legis in se transferre, eique satisfacere, & ferendo pœnas legis, & præstando perfectissimam obedientiam. Illa verò obligatio, quæ in circumcissione cœpit, tandem in passione peroluta fuit.

Harm. Tom. I.

Et si hac ratione consideretur circumcisio Christi erit gravissimum spectaculum, quod virgam humeri & sceptrum exactoris, If. 9. vers. 4. Deus Pater à genere humano tollit, & importabile illud jugum legis, Act. 15. v. 10. imponit filio suo incarnato, qui ipsa circumcissione solenniter se obligat ad plenam perfolutionem, ut jam post circumcissionem sit *ὡς νόμος*. Imposita enim sarcina legis, ipse jam est sub lege: & Paulus ad illam similitudinem respicit, quando alius sub onere alterius humeros supponit, tunc prior illo onere levatur & liberatur. Inquit enim, factus est sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, Galat. 4. vers. 5. Licet igitur puer hic in sua persona sit sine peccato: tamen quia est agnus, qui totius mundi peccata in se recepit, ita ut Paulus dicat, ipsum factum esse peccatum, 2. Cor. 5. v. 21. voluit se in circumcissione, quæ propter peccata instituta fuit, ut agnum onustum peccatis totius mundi coram Deo patre sistere, & solenniter se ad satisfactionem pro omnibus obligare. Et propter illam obligationem convenientissimè puero publicè impostum fuit nomen JESUS: quod à peccatis populum suum salvaturus esset.

QUARTA: Quia circumcisio commonefactio & sigillum erat venturi benedicti seminis, ut igitur Christus ostenderet, & illam figuram in se impleri, atque illa impletione finem imponi legalibus ceremoniis, quæ pars est libertatis Christianæ, idè circumcidi voluit.

Has judico esse præcipuas causas circumcissionis Christi, quæ multa utiliter monent. Illud enim quod solet afferri, Christum voluisse externa conversatione, licet causam nullam haberet, se accommodare receptis legibus & moribus, ut exemplum obedientiæ nobis præberet, frigidius est, nec satis explicat mysterium circumcissionis Christi.

Imposuerunt autem Maria & Joseph puero in circumcissione nomen (*Jesu*), sicut mandatum ab angelo uterque acceperant, & ante conceptionem & post conceptionem: Luc. 1. vers. 31. Matth. 1. vers. 21. Repetitur autem hæc clausula (*Quod vocatum est ab Angelo priusquam in utero conciperetur*,) non tantum, ut obedientiæ Mariæ & Josephi celebretur: sed principaliter idè, ut hoc ratum & firmum sit, non humana aliqua intentione, quæ errare potest, sed divina auctoritate & mandato, nos Christum invocare JESUM hoc est, in ipso nos quarere salutem à peccatis & ex inimicis nostris. Matth. 1. v. 21. Luc. 1. 71. Est enim nomen illud huic puero impositum, non hominum arbitrio, sed Dei decreto & jussu priusquam in utero conciperetur, & idè Petrus, inquit, Non est aliud nomen datum hominibus sub cœlo, in quo oporteat nos salvari, nisi nomen JESU, Act. 4. v. 12.

Porro significatio nominis (*Jesu*), ex interpretatione Angeli, Matth. 1. vers. 21. manifesta est. Idè scilicet vocari Jesum, quia salvaturus sit populum suum à peccatis eorum. Sed de Etymologia variè disputatum est ab eruditis. Ostender enim multis contendit, nomen Jehovah antea ineffabile, in nomine Jesu infertione literæ

I 3

schin

schin effabile factum: & propterea Lucam dicere nomen illud, antea scilicet ineffabile, ab Angelo vocatum, hoc est, pronunciatum fuisse in nomine JESU. Ut si his literis יהושע inferatur litera ו conficitur inde nomen יהוה. Ac disputat literas illius nominis, si ita scribatur, significare duas naturas in Christo, & personalem earum unionem. Et quia legimus Jehovah est salus. Psalm. 3. v. 9. & Es. 45. v. 31. Jehovah dicit non est Salvator præter me. Contendit igitur Angelum, quoniam rationem nominis hanc reddit, (*Quia saluum faciet populum suum à peccatis.*) ad hanc etymologiam respicere, quia solius Jehovah proprium hoc sit. Sed hanc disputationem Hebraïstis relinquam.

Mihi simplicius hoc videtur, quod Angelus etymologiam sive radicem, sicut Grammatici vocant, nominis JESU ostendat, quando inquit: (*Saluum faciet &c.*) Quia enim scripturam & pronunciationem, quæ in Græca lectione tunc usitata fuit, quæ Jehoschua ubique reddidit *יהושע*, Angelus retinet, ne mutatio scripturæ & pronunciationis, veræ significationi nominis aliquid caliginis offunderet, ostendit in explicatione radicem vel etymologiam: quod scilicet derivetur à Verbo Hiphil *יהושע* vel à *ישע* quod salvare, & saluum facere, significat. Judæi excoecati, quia honorem salvationis Christo detrahunt, literam radicalem *ש* ex nomine ipsius extriverunt, ne à salvandi officio apud ipsos nomen habeat: scribunt enim *ישו*. Et observanda est virulenta ipsorum blasphemia, quam sub hac scripturæ occultant. Habent enim peculiarias suas abbreviaturas, quibus capita sive initials tantum literas dictionum scribunt. Ita quando dicere volunt *ישו מן* deletur nomen ejus, scribunt tantum *יש*. Ne verò deprehendatur, quod Salvatorem nostrum ita appellant, ideò addunt finalem, & scribunt *ישו*. Certè quando Christianum aliquem nominant addunt *ישו* hoc est, deletur nomen ejus. Quid igitur de illa Judæorum scripturæ sentendum sit, manifestum est: quam tamen aliqui tantam fundamentum ponunt suarum disputationum.

Sicut à item appellationem Messia sive Christi, quæ multis & Regibus & Pontificibus antea usitata fuerat. Salvator assumpsit, ut ostenderet, figuras in se impleri: Ita duo præcipui viri hoc nomine *ישוע* (sic Græca lectio habet) sub Veteri Testamento appellati fuerint. Ille scilicet, qui post mortem Moysi dux fuit populi Israel, & introduxit illum in terram promissionis. Et postea, qui in reditu populi Israel ab exilio Babylónico summus Pontifex fuit, habuit nomen *ישוע*, Agg. 1. v. 1. Zach. 3. v. 1. Et quia utraque introductio figura fuit veræ & æternæ patriæ & requiei, in quam Messias populum suum introducturus erat, nomen illud divinitus Christo impositum est. Est enim dux populi, Mich. 3. vers. 2. Dan. 9. vers. 25. & Sacerdos, Ps. 110. v. 4. hoc est, verus est *ישוע*. Usitam igitur pronunciationem hujus nominis Angelus retinet: sed simul ostendit veram originem, quod

scilicet nobis peccato perditis salutem afferat. Verbum enim *ישוע* rationem significationis inde habet, quando quis ad miseros, perditos & omni opè destitutos accurrit, & non verbis sed ipso opère se ipsis applicat, ut opem ferat, liberet & salutem afferat. Semper enim ita usurpatur, ut simul complectatur terminum salvationis à quo & terminum ad quem: ut, Terminus à quo: Salvabit populum meum à Philistinis, 1. Reg. 9. vers. 16. Ex omnibus angustiis salvavit eum, Psalm. 34. vers. 7 de manu Madiam, Jud. 8. vers. 22. 1. Reg. 23. vers. 2. Ceila obsessa & direpta salvatur. 2. Reg. 21. vers. 17. cum gigas Davidem fatigatum interfectorus esset, Abisa salvat ipsum. Terminus verò ad quem describitur Es. 45. vers. 17. Israel salvatus est in Domino, salute æterna: quia DEUS justus & salvans non est præter me. Jerem. 17. vers. 14. Salva me, & salvus ero, Psalm. 51. v. 14. Redde mihi gaudium salutis. Et qui in bello, cæde aut alio periculo servati evaserunt, vocantur *σωτῆρες* & *σωτῆρινοι*. 1. Reg. 19. vers. 17. Job. 1. vers. 15. Num. 24. vers. 19. Jos. 9. Fuerunt igitur veteri populo, qui vocati sunt & JESUS & salvatores, sed termini à quo & ad quem faciunt discrimen. Per illos enim DEUS à periculis & hostibus externis liberationem & felicitatem temporalem sive politicam præstitit. Angelus verò, ut ostendat non politicum aut carnale fore Christi regnum dicit: (*vocabitur JESUS, quia populum suum salvabit à peccatis ipsorum.*) & per consequens, à stipendio seu pœnis peccatorum. Sensus igitur explicationis nominis JESU hic est. Si salvandus est populus Messia, perditus igitur est in peccatis, & propter peccata demersus est in perditionem sub ira DEI, maledictione, damnatione, potestate Sathanæ, mortis, inferni. Nec potest vel per seipsum vel per alium liberari: Sed (*JESUS saluum faciet populum à peccatis,*) & à stipendio peccati, quando scilicet peccatum victima corporis sui expiabit, & illam suam satisfactionem fidei credentibus applicabit. Nec verò tantum respectu termini à quo JESUS est: sed & respectu termini ad quem quia liberatis etiam veram confert salutem, remissionem peccatorum, reconciliationem cum Deo, gratitatem acceptationem, adoptionem, pacem conscientia, donationem Spiritus sancti, salutem & vitam æternam. Hi duo termini, à quo & ad quem, ut ita loquar, debentur illi soli, cui divino decreto & jussu impositum est nomen JESU. Et qui fingit se his non indigere, vel alia ratione illa se posse acquirere non est populus hujus JESU: quia (*populum suum saluum faciet, à peccatis ipsorum.*) Et quod ad Syntaxin attinet, usitatum est in Scriptura nomini Collectivo subijcere Relativum plurale, ideò dicit: (*Salvabit populum suum, à peccatis ipsorum.*) Cumque Cicero ipse fateatur plus significari Græco vocabulo *σωτηρ* & *σωτηριον*, quam Latina voce Servatoris & servandi exprimi possit, rectè fecerunt veteris Ecclesiæ Doctores, qui ut salutem in Christo nobis donatam plenius exprimerent, maluerunt vocabulo (*Salvatoris*) & verbo (*Salvandi*) minus forsitan Latino vel Ciceroniano, uti.

Et

Et de verbo quidem seu radice, unde nomen Jesu deducitur, ex Angeli interpretatione manifestum est: quomodo verò inde formetur & quomodo originaliter scribatur queritur, quæ quæstio non est otiosa, sed digna bonis ingenii, in eo nomine, quòd Salvatore nostro ab ipso Deo divinitus impositum est. Et observetur, quod à radice יהושע Josua primùm dictus fuit יהושע cuius nomen Moses mutavit in יהושע Num. 13. vers. 17. Quæ mutatio quare facta fuerit, consideretur. Formatur autem יהושע ab Imperativo, quasi votum seu precatio, ut Deus salvet. Sed cum Deus promississet, quòd per filium Nun præstiturus esset temporalem & typicam salutem, ideo Moses mutavit nomen ejus in יהושע quòd vel à præterito יהושע præposita litera Jod denominatum, vel à futuro, mutato Jod in penultimo in Vaf, formari potest. Et licet futuri tertia persona regulariter sit יהושע tamen aliquoties interposita He legitur, ut 1. Sam. 17. v. 47. Psalm. 116. v. 6. יהושע unde per Heamanticam Vaf, loco Jod, in penultima formatur יהושע. Quodque ex futuro nomen illud formetur, Gabriel sua interpretatione ostendit, cum inquit: (Salvum faciet) Illud verò nomen Latini pronunciant Josua, Græci Ἰησοῦς. Lutherus verò, ut veram derivationem, lectionem & scripturam aliquo modo indicaret, in Novo Testamento ubique scripsit Jhesus, exprimens Ebraicum He. Porro nomen illud Jehosuah, de Sacerdote magno scribitur etiam brevius sine He. 1. Esd. 2. vers. 1. יהושע & ita appellati leguntur etiam alii sacerdotes, 1. Paral. 24. v. 11. & 2. Paral. 31. v. 15. יהושע. Et Pagninus disputat nomen Salvatoris nostri scribendum esse non יהושע sed ישוע Propterea quòd Romæ in templo crucis, in titulo crucis, quem existimat ex Palæstina eò delatum scriptum sit ישוע. Sed certius argumentum est, quòd Syriacus paraphrastes constanter legit & scribit ישוע. Et quomodo ꝑ in

sine Græci & Latini legerint, ostendit nomen Elifa quod pronunciat Elifæus. Ita ergo syllabim legitur JEsus, & secundum hanc rationem scribitur Latine sine H. Non autem est Paul Kal, quod significat salvatum: sed est nomen. Exempla enim ostendunt, nomina, quæ ab hoc verbo deducuntur, in penultima loco Jod habere Vaf. Et ad differentiam Participii passivi, hoc nomen scribitur cum Zere, cui Græcis respondet H, vel Latinis E longum. Sed quomodo cunque scribatur, interpretatio ejus certa est, quod idem sit, quòd σωτηρ. Nec verò Salvatore tantum appellatur Christus sed & ישועה quod salutem seu salutare significat; ut nomen habeat Jesus non à transeunte aliqua actione salvandi, sed quod sit fons salutis, sicut Isā. 12. v. 13. loquitur, ex cuius plenitudine accipiamus & hauriamus semper & ubique veram, plenam, solidam, & sempiternam salutem. Illud ישועה Græci pulcerrimè reddiderunt vel σωτηριον vel σωτηριον, quod vocabulum etiam Simeoni placuit. Et in allusione ad futurum nomen Jesu, in Veteri Testamento in multis sententiis de Messia extat, ut in sententia, Genes. 49. vers. 18. לישועתך Salutare tuum expectabo Domine Psalm. 98. vers. 2. Elia 52. vers. 10. Videbunt omnes fines terræ ישועה salutare DEI nostri. Elia 49. vers. 6. Ut sis ישועתי salus mea, usque ad fines terræ. Et 56. versiculo primo. Prope est ישועתי salus mea, ut veniat. Esa. 12. vers. 2. Dominus DEus meus factus est mihi לישועתי in salutem: Haurietis aquas in gaudio de fontibus דוד רעה σωτηριος & σωτηριος. Et Hab. 3. v. 18. vulgata translatio vocabulum Ebraicum reliquit: exultabo in DEO Jesumeo. Hæc cum explicatione, quam Angelus de nomine Jesu tradit congruunt, & illam pulcrè illustrant. Et quia digna certè est piis Ecclesiæ filiis diligens consideratio nominis Jesu volui Grammaticas illas observationes hoc loco annotare.

CAPUT X.

CONTINENS HISTORIAM, DE MAGIS, AB ORIENTE STELLA DUCE VENIENTIBUS HIEROSOLYMAM AD ADORANDUM PUERUM JESUM Matth. 2.

RATIO ORDINIS.

Hæc est prima historia, de cujus ἀκολουθίας ordine, seu quo loco in Harmonia Evangelicæ historiæ collocanda sit, sententiæ variant. Quia verò non de necessario aliquo fidei articulo agitur, non contentiose dimicabimus, sed simpliciter tantum recenserebimus, diversas opiniones, & quæ sint cujusque opinionis præcipuæ rationes exponemus, ut lector liberè inde statuere possit, quam opinionem, ut maximè probabilem ac commodam amplecti & sequi velit.

Harmon. Tom. I.

Et primò vulgata est opinio, die post Nativitatem decima tertia, Magos puerum Jesum adorasse. Cumque necesse sit, juxta hanc opinionem, Magos die post Nativitatem decima venisse Jerosolymam (convocationi enim & deliberationi Concilii: Item indicationi, examinationi & dimissioni Magorum, ad minimum tribuendum est biduum) nec appareat quomodo tam longum iter ex Oriente, intra tam paucos dies potuerint emetiri, comminiscuntur mirificos dromedarios, quibus Magi usi fuerint, & addunt alia etiam sine Scriptura miracula. Niphorus etiam contra scripturam fingit, stellam

I 4

Magis